

Αθήνα, 7 Απριλίου 2020
Αριθ. Πρωτ. Γρ. Συν. 44

e-mail: grafeiosynigorou@synigoros.gr

Προς:

1. Υπουργό Εθνικής Άμυνας, κ. Νικόλαο Παναγιωτόπουλο
2. Υφυπουργό Εθνικής Άμυνας, κ. Αλκιβιάδη Στεφανή
3. Αρχηγό Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας, Στρατηγό Κωνσταντίνο Φλώρο
Στρατόπεδο Παπάγου, 11525 ΑΘΗΝΑ

Κοινοποίηση:

1. Υπουργό Επικρατείας κ. Γεώργιο Γεραπετρίτη,
Ηρώδου Αττικού 19, 10674 Αθήνα
2. Υφυπουργό Προστασίας του Πολίτη κ. Νικόλαο Χαρδαλιά,
Ευαγγελιστρίας 2, 10563 Αθήνα

Θέμα: Μέτρα πρόληψης του κορωνοϊού COVID-19 στις ένοπλες δυνάμεις

Αξιότιμοι κ.κ. Υπουργοί, Στρατηγέ,

Από 27.3.2020 ο Συνήγορος του Πολίτη απέστειλε, και ήδη έθεσε στη δημοσιότητα¹, επιστολή προς σειρά συναρμοδίων υπουργών για το ζήτημα των μέτρων πρόληψης του κορωνοϊού COVID-19 σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού (ηλικιωμένους, χρονίως πάσχοντες, άτομα με αναπηρία, εγκύους, ρομά, αιτούντες άσυλο, μετανάστες, άτομα υπό καθεστώς στέρησης ή περιορισμού της ελευθερίας τους). Στην επιστολή αυτή, προλογίζοντας ειδικότερες παρατηρήσεις και προτάσεις του για κάθε μία των ανωτέρω κατηγοριών πολιτών, επεσήμανε τα εξής: «Ο περιορισμός του ιού και η προστασία και ασφάλεια της υγείας των πολιτών αποτελεί αντικείμενο ειδικής κρατικής μέριμνας. Η πολιτεία, συντεταγμένα και συντονισμένα, έχει λάβει σειρά μέτρων ευρέως φάσματος και κλιμακούμενης αυστηρότητας, στο πλαίσιο της επίμονης και διαρκώς εντεινόμενης επιχείρησης για διαφύλαξη της δημόσιας υγείας και για αποφυγή των δυσμενέστερων σεναρίων από τη διάδοση του κορωνοϊού COVID-19. Τόσο η δημόσια διοίκηση όσο και η κοινωνία στο σύνολό της βρίσκονται αντιμέτωπες με μία ακόμη δοκιμασία, μία ακόμη πρόκληση, έναντι της

---

¹ <https://www.synigoros.gr/resources/20200320-epistoli-stp.pdf>

οποία δεν υπάρχουν περιθώρια ανεπαρκούς αντίδρασης. Από τη δοκιμασία αυτή, η μεν δημόσια διοίκηση θα πρέπει να εξέλθει μεταμορφωμένη, εκσυγχρονισμένη, με μεγαλύτερη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχουν οι νέες τεχνολογίες, και παράλληλα περισσότερο ανθρώπινη, η δε κοινωνία με ενισχυμένη συνοχή και αλληλεγγύη. Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο τόσο της γενικής αρμοδιότητάς του (άρθρο 103 παρ. 9 του Συντάγματος και ν. 3094/2003, όπως ισχύει) όσο και των ειδικών αρμοδιοτήτων του, λαμβάνοντας υπόψη την κρισιμότητα της κατάστασης που έχει δημιουργηθεί λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19, επιθυμεί να συμβάλει στη μέγιστη δυνατή αποτελεσματικότητα των εφαρμοζόμενων μέτρων προστασίας του γενικού πληθυσμού και να επισημάνει ιδιαίτερος την επιτακτική ανάγκη μέριμνας για την υγεία και ασφάλεια ειδικών ομάδων και κατηγοριών πληθυσμού που παρουσιάζουν, σύμφωνα με τα μέχρι σήμερα δεδομένα, αυξημένα επίπεδα επικινδυνότητας και διακριτό βαθμό ευαλωτότητας».

Με την παρούσα επιστολή, απευθύνομαι σε σας, αναφερόμενος στα μέτρα πρόληψης στο χώρο των ενόπλων δυνάμεων και ειδικότερα σε σχέση με τους στρατευσίμους. Εκ προοιμίου επιθυμώ να εξάρω το εξαιρετικό πνεύμα συνεργασίας με την Αρχή που τα επιτελεία έχουν διαχρονικά επιδείξει σε στρατολογικά εν γένει ζητήματα, όπως η διάρκεια θητείας, οι πειθαρχικές κυρώσεις, η αποζημίωση παθόντων εν υπηρεσία ή οι όροι νοσηλείας σε στρατιωτικά νοσοκομεία.

Είναι ήδη γνωστές στο Συνήγορο του Πολίτη, και απολύτως επαινετές, τόσον οι επίσημες ανακοινώσεις του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας, σύμφωνα με τις οποίες,

- πρώτον (22.3.2020)² «στο πλαίσιο των μέτρων περιορισμού της διάδοσης του COVID-19 ... αναστέλλεται η χορήγηση άδειας ορκωμοσίας στους νεοσύλλεκτους οπλίτες θητείας, η οποία θα ληφθεί υπόψη στη συνολική τους υπηρεσία με απόλυση τους 15 ημέρες ενωρίτερα της καθορισμένης»,
- δεύτερον (30.3.2020)³, μεταξύ άλλων, «οι Διοικήσεις-Διευθύνσεις δίνουν οδηγίες και ενημερώνουν το προσωπικό τους για τη σκοπιμότητα των μέτρων πρόληψης που ήδη εφαρμόζονται ... το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό πραγματοποιεί συχνές θερμομετρήσεις, ελέγχει τις συνθήκες υγιεινής και καθαριότητας ... πραγματοποιούνται λεπτομερείς καθαριότητες, αερισμός και απολυμάνσεις εγκαταστάσεων ... οι Μονάδες, τα Επιτελεία και οι Υπηρεσίες εκτελούν και επιβλέπουν την εφαρμογή των οδηγιών που αφορούν στο στρατωνισμό, στην εκπαίδευση, στις συγκεντρώσεις και στις μετακινήσεις του προσωπικού ... έχουν χορηγηθεί και χρησιμοποιούνται συλλογές ατομικής προστασίας για τα πληρώματα των ιπτάμενων μέσων, ενώ οι ασθενείς από COVID-19 μεταφέρονται με ειδική κάψουλα και σύμφωνα με τις οδηγίες του Υπουργείου Υγείας» και

² <https://geetha.mil.gr/metra-gia-ton-periorismo-tis-diadosis-toy-covid-19-sto-prosopiko-ton-enoplion-dynameon/>

³ <https://geetha.mil.gr/odigies-geetha-gia-tin-prolipsi-kai-antimetopisi-tis-pandimias-covid-19-2/>

- τρίτον (1.4.2020)⁴, «η κατάταξη των στρατευσίμων της 2020 Γ' ΕΣΣΟ για τον Στρατό Ξηράς και την Πολεμική Αεροπορία και της 2020 Β' ΕΣΣΟ για το Πολεμικό Ναυτικό, θα υλοποιηθεί εντός του πρώτου 15ημέρου του Ιουνίου 2020 ... την ημέρα κατατάξεως των στρατευσίμων ... θα διανέμεται κυτίο περιέχον αντισηπτικό, μάσκες, γάντια και οδηγίες, σε υλοποίηση των μέτρων προστασίας του στρατιωτικού προσωπικού έναντι της πανδημίας»,

όσο και (βάσει δημοσιευμάτων) η από 27.3.2020 διαταγή του Γενικού Επιτελείου Στρατού, σύμφωνα με την οποία (εφ' όσον τα δημοσιεύματα ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα), οι μαζικές μετακινήσεις στρατιωτών θα γίνονται με μειωμένη κάλυψη των καθισμάτων στα στρατιωτικά οχήματα. Εμπιστευόμενος τη μακρά παράδοση των στρατιωτικών υπηρεσιών στη διαχείριση πληθυσμού υπό συνθήκες διαρκούς εγρήγορσης και κρίσης, χωρίς δε την παραμικρή αμφιβολία για το κατά πόσο τηρούνται στην πράξη τα ανωτέρω καθώς και όλα τα λοιπά αναγκαία μέτρα πρόληψης, ο Συνήγορος του Πολίτη τονίζει την ανάγκη διαρκούς αναθεώρησης των λαμβανομένων μέτρων με προοπτική βελτίωσης και επίτασης, καθώς και διαρκών ελέγχων.

Ωστόσο, όσα υγειονομικά μέτρα και αν λαμβάνονται, θα ήταν αδύνατο ν' αναιρέσουν ολοκληρωτικά τον εξ ορισμού δεδομένο επισφαλή χαρακτήρα της διαμονής υπό συνθήκες στρατωνισμού, καθώς αυτή καθ' εαυτή η καθημερινότητα του στρατεύματος, ιδιαιτέρως μάλιστα στα κέντρα εκπαίδευσης νεοσυλλέκτων, συνεπάγεται συνωστισμό και συγχρωτισμό, συνθήκες που καθιστούν τους υπηρετούντες ευάλωτους σε κίνδυνο όπως ο προκείμενος. Η προληπτική κατ' οίκον απομόνωση και τήρηση αποστάσεων, που σε όλο τον υπόλοιπο πληθυσμό έχει ήδη όχι απλώς συστηθεί αλλά και επιβληθεί νομοθετικά, παραμένει ανέφικτη μόνο για τους κρατούμενους, τους νοσηλευόμενους και τους υπηρετούντες στρατιωτική θητεία. Σε ό,τι αφορά τους τελευταίους, είναι σαφής η ιδιαίτερη ευαισθησία που πρέπει να διακρίνει κάθε πρόταση αντιμετώπισης του προβλήματος, καθώς, φυσικά, δεν θα ήταν ρεαλιστικό να γίνει λόγος για γενική αποστράτευση, παρά μόνον ίσως για επιλογές μερικής μείωσης των υπηρετούντων υπό τον όρο της δυνατότητας κάλυψης των αναγκών από τους εναπομένοντες. Κάθε σχετική μελέτη οφείλει να συνεκτιμήσει τις ανάγκες της εθνικής άμυνας και των συναφών στρατηγικών ή εκπαιδευτικών σχεδιασμών, εξ ου και μόνες αρμόδιες για την αναλυτική εκπόνησή της είναι, εν τέλει, οι ίδιες οι στρατιωτικές υπηρεσίες.

Υπό την ανωτέρω παραδοχή, ο Συνήγορος του Πολίτη σας προτρέπει και σας παρακαλεί να εξετάσετε, μεταξύ άλλων, ενδεχόμενα όπως:

- η αναστολή ή έστω ο περιορισμός ασκήσεων ή μαζικών μετακινήσεων, στις δε περιπτώσεις απόλυτης σχετικής ανάγκης η πρόβλεψη ειδικών μέτρων αυξημένης υγειονομικής προστασίας,
- η ερμηνευτική επέκταση της αναβολής «για κοινωνικούς λόγους» (άρθρο 29 ν. 3421/2005) σε περιπτώσεις συγγενών θυμάτων της πανδημίας, ιδίως όμως σε περιπτώσεις στρατευσίμων, των οποίων οι παθήσεις δεν υπάγονται μεν σε εκείνες που δικαιολογούν απαλλαγή (άρθρο 13 § 1α'

⁴ <https://geetha.mil.gr/odigies-geetha-gia-tin-prolipsi-kai-antimetopisi-tis-pandimias-covid-19-3/>

ν. 3421/2005), ανήκουν δε σε ομάδες χαρακτηρισμένες ως ευπαθείς ή υψηλού κινδύνου για τις οποίες είναι αναγκαία αυξημένα μέτρα προστασίας και προ παντός αποφυγή συγχρωτισμού (ασθματικοί, διαβητικοί κ.ο.κ.).

Διευκρινίζεται, τέλος, ότι δεν συμπεριλαμβάνονται στην παρούσα επιστολή θέματα προστασίας των εκτελούντων εναλλακτική υπηρεσία και γενικότερης προσαρμογής των συνθηκών εκπλήρωσης της υπηρεσίας αυτής, καθώς η σχετική αρμοδιότητα δεν ανήκει στις στρατιωτικές αρχές αλλά στους φορείς εκπλήρωσης. Από πλευράς Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, το μόνο που θα μπορούσε να εξετασθεί είναι η έκδοση εγκυκλίου προκειμένου να υπενθυμισθεί στους φορείς εκπλήρωσης, αν τυχόν δεν θεωρείται αυτονόητο, ότι οι εκτελούντες εναλλακτική υπηρεσία υπάγονται στα ειδικότερα μέτρα προστασίας ή αραιώσης προσωπικού που εφαρμόζονται στον αντίστοιχο φορέα (άρθρο 64 § 3γ' ν. 3421/2005: «εξομοιώνονται με τους υπαλλήλους του φορέα αυτού σε ό,τι αφορά ... τη διοικητική μέριμνα»), ενώ ενδεχόμενη υπαγωγή τους σε σύστημα εκ περιτροπής παρουσίας ή εξ αποστάσεως εργασίας ουδόλως προσμετράται σε βάρος της νόμιμης άδειάς τους.

Ευχαριστώντας για την προσοχή σας, ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί υποχρέωσή του να παρακολουθήσει τα θέματα που τίγονται στην παρούσα επιστολή και παραμένει στη διάθεσή σας για ανταλλαγή σχετικών απόψεων.

Με εκτίμηση,

Ανδρέας Ι. Ποττάκης
Συνήγορος του Πολίτη